26

6 **Il-Bażilika ta' Hagia Sion**

17 **Ħarsa Biblika lejn il-Familja Mqaddsa**

21 **Elija Meħud is-Sema (2 Slat 2, 1-18)**

26 **L-Ittra lil Filemon Awtorità u Skjavitù**

33 **Pluriformità tal-Kariżmi fil-Knejjes Pawlini**

42 **Santa Marija l-Eġizzjana (Egiziaca)**

33

Editorjal

ta' Patri Twanny Chircop ofm

Is-Santwarji Jistennew Żminijiet Aħjar

L-istorja tal-Kustodja tal-Art Imqaddsa hi waħda li fiha l-patrijiet Franġiskani kellhom jadattaw ruħhom għal diversi sitwazzjonijiet li dejjem jinbidlu. Matul tmien sekli ta' preżenza huma affrontaw id-diffikultajiet kollha biex setgħu jibqgħu preżenti fis-Santwarji tal-Fidwa taħt diversi ħakmiet, fosthom l-Ajjubidi, il-Mamluki, it-Torok Ottomani, il-Mandat Britanniku, il-Ġordanja, u l-iStat ta' Israel jew, fil-każ ta' Betleħem u Ġeriko, il-Palestina. Huma raw gwerer, eżilju, ħabs, u xi wħud sofrew anke l-martirju biex jiddefendu l-Postijiet Qaddisa. Minkejja kollox, il-Franġiskani tgħallmu jadattaw ruħhom taħt kulħadd u quddiem kull ċirkustanza, u dan hu forsi s-sigriet tas-suċċess tagħhom f'din il-Missjoni importanti tal-Knisja.

Wieħed minn dawn il-Franġiskani, li ilu jgħix fl-Art Imqaddsa għal madwar 50 sena, P. Artemio Vítores, Franġiskan Spanjol, iħobb jgħid li hu għadda minn sitt gwerer u żewġ intifadi. Jiftakar il-Gwerra tas-Sitt Ijiem fl-1967, il-Gwerra tal-Yom Kippur fl-1973, il-Gwerra tal-Libanu fl-1982, il-Gwerra tal-Golf fl-1991, it-tieni Gwerra tal-Libanu fl-2006, il-Gwerra ta' Gaza fl-2009, l-ewwel Intifada fl-1987-1993 u l-Intifada ta' Al-Aqsa jew Tieni Intifada fl-2000-2005. Il-Franġiskani li jgħixu fil-kunvent il-kbir ta' San Salvatur f'Ġerusalemm sabu ruħhom fuq il-fruntiera tal-ġlied bejn il-Ġordani

...editorjal
Santu Sepulkru vojt

u l-Israeljani fl-1967, meta Ġerusalemm il-Qadima, li kienet tappartjeni lill-Ġordanja, ġiet okkupata minn Israel. Uħud mill-patrijiet sa kienu joħorġu bil-moħbi bil-lejl biex jiġbru xi iġsma mejtin ta' insara tal-belt u jidfnuhom temporanjament fil-ġnien tal-kunvent.

Din hi l-istorja li tiġi rrakkontata. Imma forsi ħadd ma kien jimmaġina li dawn il-perjodi ta' gwerra u tensjoni, li fihom sparixxaw il-pellegrini u s-Santwarji sfaw vojta, kellhom isibu okkażjoni oħra li hi rekord ta' żmien li fih is-Santwarji huma deżerti. Qed nirreferi għal dawn ix-xhur ta' pandemija li bdew f'Marzu ta' din is-sena. Matul dawn ix-xhur kollha, wara perjodu ta' folol kbar ta' pellegrini, is-Santwarji spiċċaw dejjem vojta, għax prattikament ma hemm ħadd li jiġi jżurhom, ħlief l-insara lokali li jmorru jitolbu fihom. Il-Kustodja kompliet tiċċelebra l-liturġiji kollha fis-Santwarji, fosthom il-quddies li toffri għall-benefatturi tagħha u l-festi ta' kull Santwarju fil-ġranet proprji tagħhom. Għal dawn l-okkażjonijiet il-patrijiet baqgħu fidili fl-impenn tagħhom li jiċċelebraw il-liturġiji solenni u magħhom jingħaqdu wkoll l-insara lokali.

Wieħed jistaqsi: kif qed jgħixu l-missjunarji Franġiskani f'dan iż-żmien? Il-fatt li ma hemmx pellegrini ma jfissirx li s-Santwarji huma magħluqin, u lanqas li huma traskurati. Il-ħidma ta' kura tal-Postijiet Qaddisa tkompli, kif ukoll kull xogħol ieħor ta' restawr jew skavi arkeoloġiċi. L-istess ngħidu għall-attività akkademika tal-Kustodja fiċ-ċentri tagħha ta' studji, jiġifieri l-iStudium Biblicum tal-Flaġellazzjoni u s-seminarju teoloġiku internazzjonali ta' Ġerusalemm. Fuq kollox tkompli għaddejja l-ħidma pastorali tal-parroċċi u skejjel li jmexxu l-Franġiskani, l-aktar f'Ġerusalemm, Nazaret u Betleħem, u wkoll fil-pajjiżi l-oħrajn li fihom taħdem il-Kustodja, jiġifieri l-Ġordanja, is-Sirja, il-Libanu, Ċipru u Rodi.

Matul din is-sena l-Kustodja tilfet 3 patrijiet li mietu bil-COVID-19, wieħed fl-iStati Uniti tal-Amerika u tnejn fis-Sirja. Għadha kemm tilfet ukoll patri żagħżugħ fis-Sirja, li miet f'inċident tat-traffiku f'Damasku, Patri Shadi Bader. Dan ukoll ifisser li l-Kustodja għad għandha bżonn ta' missjunarji biex jimlew il-vojt u jkomplu jkunu qrib l-insara f'dawn il-postijiet.

Kulħadd jistaqsi meta se nerġgħu lura għan-normalità. Israel hu pajjiż progredit li rnexxielu jżomm taħt kontroll il-pandemija, imma ġralu wkoll bħall-pajjiżi tal-Ewropa u kellu mewġa akbar ta' infezzjonijiet dawn l-aħħar xhur. Għaldaqstant kellhom jittieħdu miżuri drastiċi ta' kontroll, u naturalment mhux permess li barranin jidħlu f'Israel bħala turisti jew pellegrini jekk ġejjin minn pajjiżi b'numru kbir ta' każi. Malta hi waħda minnhom. Mhux possibbli għalissa li mmorru l-Art Imqaddsa. Din hi sitwazzjoni li tnikkitna, għal diversi raġunijiet. Qabel xejn il-pellegrinaġġi huma okkażjoni unika ta' katekeżi fuq il-Kelma ta' Alla. Meta mort inżur u nsellem lill-Monsinjur Arċisqof fil-bidu tal-ministeru tiegħi bħala ministru provinċjal, qalli: "Ibqa' aħdem biex torganizzaw pellegrinaġġi, għax bihom tistgħu tagħmlu ħafna ġid spiritwali." Jiena konvint minn dan, u qed nistennew il-mument opportun biex nerġgħu nibdew. It-tieni raġuni hi li l-patrijiet Franġiskani tal-Kustodja jiddependu ħafna mill-pellegrini għall-għajxien tagħhom, għall-kura tas-Santwarji u għall-għajnuna li jistgħu jagħtu lill-insara lokali. Ma ninsewx li hemm mijiet ta' persuni li jaħdmu mal-Kustodja fil-Case Nove u s-Santwarji, fejn imorru joqogħdu u jitolbu l-pellegrini. Dawn ma jistgħux jibqgħu bla xogħol għal xhur twal, kif diġà ġara, għalkemm il-Kustodja ppruvat tissussidja lill-ħaddiema tagħha, anke bl-għajnuna ta' sussidji governattivi (imma dawn jeżistu biss f'Israel u mhux fil-Palestina).

Fil-futur ċertament se jkun possibbli nerġgħu mmorru nżuru l-Art Imqaddsa. Nittamaw li sas-sajf tal-2021 inkunu nistgħu nkomplu bil-pellegrinaġġi. Jekk ikunx possibbli li jkunu gruppi numerużi ma nafux. Forsi l-futur tal-pellegrinaġġi jkun dak ta' gruppi żgħar li jsegwu protokolli stretti ta' iġjene u distanzjament soċjali, li fis-Santwarji hu diffiċli minħabba l-ispazju ristrett tagħhom. Sadanittant aħna rridu nitolbu biex niġu kemm jista' jkun għan-normalità anke f'din il-ħidma importanti tagħna.

Min-naħa tal-Kustodja qed isiru preparattivi biex is-Santwarji jkunu jistgħu jerġgħu jilqgħu fihom il-pellegrini b'assigurazzjoni ta' nuqqas ta' periklu għal saħħithom. Għalkemm dan il-perjodu ta' vojt inissel niket f'min jgħix fis-Santwarji, imma xorta waħda l-Franġiskani jifhmu li din hi l-missjoni tagħhom, jiġifieri li jibqgħu jkunu preżenti fis-Santwarji tal-Fidwa. Jekk baqgħu fidili u preżenti meta kien hemm gwerer u għadu li setgħu jarawh, issa wkoll iridu jibqgħu fidili u preżenti quddiem dan l-għadu inviżibbli imma qerried, konvinti li ma jdumx ma jerġa' jisbaħ il-jum li fih jinstemgħu l-kant u t-talb tal-pellegrini jidwu fis-Santwarji tal-Fidwa.

Il-Bord Editorjali jawgura Milied Qaddis u s-Sena t-Tajba lill-qarrejja kollha

AVVIŻ ABBONAMENT 2021

Minħabba is-sitwazzjoni preżenti tal-Pandemija, dak li jsir kull sena li Żelaturi u Żelatriċi jiġbru l-abbonament fir-Rivista L-Art Imqaddsa, din is-sena mhux se jsir. Nitolbukom twasslu l-abbonament tagħkom direttament lil Kummissarjat tal-Art Imqaddsa.